

ЧОРНОМОРСЬКО-СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКИЙ КОРИДОР УПРОДОВЖ ОСТАННІХ 30 ТИС. РОКІВ

В сучасній науці існує кілька сценаріїв розвитку Чорного моря, які спричинили дискусії про вплив зміни рівня берегової лінії на міграції, розселення та взаємодію людських популяцій. Сьогодні є багато гіпотез щодо реконструкцій палеосередовища Чорноморсько-Середземноморського регіону. Цій проблематиці була присвячена Друга пленарна конференція та польові екскурсії згідно з Проектом IGCP-521 “Чорноморсько-Середземноморський Коридор упродовж останніх 30 тис. років: зміни рівня моря та адаптація людини”, які відбулися 20–28 серпня 2006 року в м. Одесі на базі Одеського національного університету (ОНУ) ім. І. І. Мечникова.

До початку роботи конференції вийшли збірка тез доповідей, путівник до польових екскурсій, програма конференції та оформлені стендові презентації¹. Пленарні засідання відбувалися у конференційній залі ОНУ. Роботи здійснювалися під егідою ЮНЕСКО, IUGS, IGCP, INQUA. Робочою мовою конференції була англійська.

До складу Організаційного комітету увійшли: Олена Сминтина (Україна), Валентина Янко-Хомбах (Канада), Ірена Мотненко (Канада), Андрій Чепалига (Росія), Наталя Герасименко (Україна), Володимир Станко (Україна). Членами Міжнародного консультативного комітету стали відомі вчені: Девід Ентоні (США), Павел Долуханов (Велика Британія), Юсель Ілмаз (Туреччина), Валентин Дергачьов (Молдова), Хааралд Хаарман (Фінляндія), Роналд Мартин (США), Джоана Ніколз (США).

У роботі конференції прийняли участь понад 80 науковців з 16 країн (Австрія, Болгарія, Велика Британія, Іран, Італія, Канада, Молдова, Нідерланди, Німеччина, Російська Федерація, США, Туреччина, Україна, Фінляндія, Франція, Швейцарія). Учасників конференції привітали: ректор ОНУ, професор Валентин Сминтина; виконавчий директор IGCP, професор Валентина Янко-Хомбах; Голова оргкомітету конференції, доктор історичних наук Олена Сминтина.

Загалом науковці виголосили 55 усних та презентували 14 стендових доповідей, які стосувалися геолого-тектонічних, кліматичних, археологічно-палеоекологічних, антропологічних, етнологічних, біологічних та інших аспектів функціонування Чорноморсько-Середземноморського регіону впродовж останніх 30 тис. років. Конференція підтвердила доцільність комплексного міждисциплінарного вивчення Чорноморсько-Середземноморського коридору.

Результати **геологічних** досліджень були представлені у доповідях Ю. Ілмаза (Туреччина) “Історія розвитку басейну Чорного моря”; В. Янко-Хомбах (Канада) “Трансформація Новоевксинського озера в Чорне море”; Є. Ларченкова і С. Кадуріна (Україна) “Реконструкція розташування берегової лінії Північно-Західного Причорномор’я за останні 25 тис. років”; А. Чепалиги, А. Пірогова, Н. Лаврентьева, Т. Попової (Росія) “Долина Манича – найсхідніша ланка Чорноморсько-Середземноморського коридору”. Цікавими в плані аналізу зміни рівня Чорного моря були доповіді Я. Ізмайлова та Х. Арсланова (Росія) “Формування Анапської піщаної коси та коливання рівня Чорного моря в пізньому голоцені” та П. Муді і

¹ Тези доповідей учасників конференції були опубліковані: Extended Abstracts 2 Plenary Meeting and Field Trip of Project IGCP-521 “Black Sea – Mediterranean Corridor during Last 30 ky: Sea Level change and human adaptation” (2005-2009). – Odessa, Ukraine, August 20–28, 2006. – Odessa: Astroprint, 2006. – 186 p. [Збірка тез доповідей 2-ї конференції та польових екскурсій за Проектом IGCP-521 “Чорноморсько-Середземноморський Коридор упродовж останніх 30 тис. років: зміни рівня моря та адаптація людини (2005–2009)”. – Одеса, 20–28 серпня 2006р. – Одеса: Астропринт, 2006. – 186 с. Англійською мовою]. Крім того, був виданий путівник: Field trip Guide... – 44 p. та Програма конференції: Program... – 8 p.

групи авторів (Канада) “Трансгресія південно-західного шельфу Чорного моря: сейсмічні свідчення”.

Археологічний аспект був представлений дослідженнями про сліди перебування людини та палеоекологічні особливості заселення Причорномор’я. Цей аспект був висвітлений у доповідях українських дослідників: Л. Залізняка “Гребенківська культура Одеської області як можливий наслідок потопу в Чорному морі”; В. Станко “Динаміка поселенських процесів у північно-західному Причорномор’ї в пізньому палеоліті і мезоліті”; Л. Мацкевого і Г. Панахид “Мезоліт, неоліт та екосистема Керченсько-Таманського регіону Азово-Чорноморського басейну”; В. Манька і О. Яневича “Значення Скалистинського скельного притулку для Кримської доісторії”; І. Сапожникова “Розвиток ландшафту і людських популяцій в північному Причорномор’ї протягом пізнього палеоліту”. Зарубіжні науковці теж представили результати археологічних досліджень: П. Б’ягі (Італія) “Ранньонеолітична радіовуглецева хронологія та обіг обсидіану в Центральних Балканах”, М. Сеферіадіс (Франція) “Егейський світ в русі: ранньонеолітичний та бореальний клімат (7000–5000 р. до н.е.)”; Н. Шишліної (РФ) “Водність та хронологія за ¹⁴C культур доби бронзи степів північно-західного Прикаспію” та ін. Кілька науковців виголосили доповіді, які стосуються умов палеосередовища та особливостей екологічної ніші, в яких проживала первісна людина. У цьому аспекті цікавими були доповіді Н. Герасименко (Україна) “Зміни клімату та оточуючого середовища в південно-східній Україні в пізньольдовиків’я та голоцені”; М. Гладиревської та К. Грідіної (Україна) “База даних геоархеологічних пам’яток кам’яного віку прибережних територій Північного Причорномор’я”; Н. Лемешко і Т. Гронської (Росія) “Дренаж Чорного та Азовського морів: використання емпіричного палеокліматичного сценарію для моделювання гідрологічного режиму”; Д. Нагель (Австрія) “Системи міграції та вимирання великих ссавців Європи в пізньому плейстоцені”; Х. Брюкнера (Німеччина) “Реконструкція змін берегової лінії в голоцені на прикладах Західної Туреччини”; П. Долуханова (Велика Британія) “Екологічна криза та людські міграції в минулому на причорноморській території” та інші. Представлені результати досліджень розкривали кліматичні, морфометричні (топографічні), педологічні, гідрологічні, флористичні, фауністичні фактори палеосередовища, в якому існувала давня людина.

Цікавими повідомленнями був представлений **етнологічний** напрямок досліджень. Доповіді П. Димитрова (Болгарія) “Потоп на Чорному морі – наука та міфологія”; П. Пеева (Болгарія) “Неолітизація” сходу Балканського півострова та коливання рівня Чорного моря”; О. Сминтини (Україна) “Археологічні джерела з північно-західного узбережжя Чорного моря та теорія Великого Потопу: факти та гіпотези” та інших науковців були акцентовані на людській культурі в порівняльно-історичній перспективі з особливою увагою до легенди про Великий Потоп.

Математичний напрямок репрезентували доповіді, які стосувалися ГІС-моделювання природних процесів та динаміки народонаселення, спричинених змінами рівня моря. Цей напрямок представили у своїх доповідях І. Балабанов (РФ) “Зміни рівня моря в Північному Причорномор’ї в голоцені” та інші науковці.

Антропологічний напрямок був представлений кількома доповідями. Особливо вартує відзначити доповідь Х. Хаарманн (Фінляндія) “Сценарії контакту і конфлікту: неіндоєвропейці та індоєвропейці в північній причорноморській зоні в 7000–3000 до н. е. (9000–5000 років тому назад)”.

Загалом, всі представлені аспекти досліджень були скеровані на комплексний міждисциплінарний аналіз проблеми, на об’єднання існуючих даних і наявної джерельної бази та перевірку гіпотез.

Учасники відвідали античні поліси Тіру, Ніконій, Ольвію; середньовічну Білгород-Дністровську фортецю та розкопки поселення під її стінами; острів Березань; античне поселення Кошари (Одессос). Геологічна тематика конференції була ілюстрована відвідинами Дністровського лиману та дністровських пересипів, Дніпро-Бузького лиману, оглядом відслонень пізньоплейстоценових та голоценових порід.

Мацкевий Л., Панахид Г. Чорноморсько-середземноморський коридор...

Для учасників конференції була запропонована цікава культурна програма – екскурсії по Одесі, відвідини палеонтологічного, петрографо-мінералогічного, зоологічного музеїв ОНУ ім. І. І. Мечникова, Одеського археологічного музею НАН України, Одеського історико-краєзнавчого музею, інших науково-освітніх установ та закладів культури. Роботу конференції активно висвітлювали засоби масової інформації – преса, телебачення, радіо, інтернет-видання.

*Леонід МАЦКЕВИЙ,
Галина ПАНАХИД*